

OPETUS- JA KULTTUURIMINISTERIÖLLE

ASIA: LAUSUNTOPYYNTÖ KORKEAKOULUTETTUJEN UUTTA ERIKOISTUMISKOULUTUKSEN KOKONAISUUTTA VALMISTELUVAN TYÖRYHMÄN MUISTIESTA
VIITE: OKM033:00/2012

Valtakunnallinen yliopistoverkosto Psykonet haluaa psykologian alan näkökulmasta kiinnittää huomiota seuraaviin seikkoihin:

- 1) **Erikoispsykologikoulutuksen asema lainsäädännössä.** Psykonet-yliopistoverkosto ehdottaa, että erikoispsykologi-nimike kirjataan terveydenhuollon ammattihenkilöitä koskevaan lakiin (559/1994) ja asetukseen (564/1994).
- 2) **Erikoistumiskoulutuksen rahoitus.** Psykonet kannattaa työryhmän ehdotusta erikoistumiskoulutuksissa suoritettujen opintopisteiden huomioimisesta yliopistojen rahoitusmallissa 1.1.2017 alkaen. Esitämme arvioitavaksi, voisiko erikoispsykologikoulutus olla niiden alojen joukossa, joiden erikoistumiskoulutusta OKM voisi yhteiskunnallisista ja koulutuspoliittisista syistä tukea täysimääräisesti joko yksinään tai yhdessä STM:n kanssa.
- 3) **Riittävän pitkät siirtymäajat.** Ehdotettu siirtymäaika vuoden 2017 alkuun on liian lyhyt.
- 4) **Erikoispsykologikoulutuksen tulevaisuuden kehityshaasteet: työvoiman riittävyys ja osaaminen.** Erikoispsykologikoulutuksen volyymi tulee kaksinkertaistaa, jotta asiakkaiden ja palvelujärjestelmän tarvitsema erityisosaaminen voidaan turvata, mutta tätä ei tule toteuttaa tiedeperustaisuudesta tinkimällä
- 5) **Vaikutusten etukäteisarviointi ja korvaavien säädösten valmistelu.** Nykyisten säädösten poistoa ei tule tehdä ennen kuin vaikutusten arviointi tehty ja on laadittu perusteltu esitys korvaavista säädös- ja järjestelmämuutoksista. Ehdotamme perustettavaksi työryhmä, joka arvioisi muutosten vaikutuksia etukäteen.

Erikoispsykologikoulutuksen ja – nimikkeen asema lainsäädännössä

Erikoispsykologinkoulutus on olennaisen tärkeä sosiaali- ja terveydenhuollon asiakkaiden ja palvelujen laadun kannalta. Psykonet-yliopistoverkoston yliopistot ovat toteuttaneet erikoispsykologin koulutusta asetuksen säädösten mukaisesti. Yliopistot ovat samalla toimineet laadunvarmistajana niin, että koulutuksesta saatu todistus on riittänyt erikoispsykologin kelpoisuuden osoittamiseksi terveydenhuollon erityistehtäviin. Asetustasoinen säädös on ollut olennaista erikoispsykologikoulutuksen olemassaolon, kehittämisen ja resursoinnin, samoin kuin potilasturvallisuuden kannalta.

Nykyisellään erikoispsykologi-nimike näkyy lainsäädännössä Valtioneuvoston asetuksessa yliopistojen tutkinnoista (794/2004), eli pykälissä, joita nyt esitetään poistettaviksi. Psykoterapeuttikoulutusta ja psykoterapeutti-nimikkeen käyttöä säädellään omalla lainsäädännöllä, mutta näin ei ole erikoispsykologien kohdalla, joita nykyään koulutetaan viidellä erikoisalalla (kehitys- ja kasvatopsykologia, neuropsykologia, psykoterapia, terveystieteiden psykologia ja työ- ja organisaatiopsykologia). Esimerkiksi neuropsykologi-nimikkeen käyttöä ei säädellä, vaikka kyseessä on huomattavaa psykologian erityisosaamista vaativa alue, jossa erikoistuminen on tarpeellinen potilaiden diagnostiikassa ja hoidossa. Valvira ei rekisteröi erikoispsykologeja, joten erikoispätevyuden valvonta on tapahtunut ainoastaan nyt käsitellyssä olevan Valtioneuvoston asetuksen pohjalta.

Jos koulutussäädökset ja samalla erikoispsykologi-nimike poistetaan lainsäädännöstä, erikoispsykologikoulutuksen valtakunnallinen yhtenäisyys on uhattuna ja valvonta terveydenhuollon kentällä tulee ennen pitkää mahdottomaksi. Potilasturvallisuus ja asiakkaan oikeudet vaarantuvat. Tästä syystä **ehdotamme, että erikoispsykologi-nimike kirjataan terveydenhuollon ammattihenkilöitä koskevaan lakiin (559/1994) ja asetukseen (564/1994)**. Erikoispsykologi-nimikkeen maininta ko. laissa, yhdessä OKM:n alaisuudessa ylläpidettävän koulutusrekisterin kanssa, turvaisi käsityksemme mukaan riittävän potilasturvallisuuden terveydenhuoltojärjestelmässä. Erikoispsykologikoulutus vastaa keskeisiin yhteiskunnallisiin tarpeisiin ja rinnastuu luontevasti erikoislääkärikoulutukseen. Yhteiskunnallinen palvelujärjestelmämme ja sitä ohjaavat säädökset edellyttävät psykologien erikoistumista. Katsomme myös, että erikoislääkäreiden ja erikoispsykologien erikoistumiskoulutuksen järjestämistä koskevien säädösten tulee olla johdonmukaiset ja riittävän yhdenmukaiset.

Erikoistumiskoulutusten rahoitus

Erikoistumiskoulutukset tulee saada korkeakoulujen rahoitusmalliin tavalla, joka tuo korkeakouluille riittävän houkuttimen järjestää erikoistumiskoulutuksia. Tästä syystä **kannattamme lämpimästi työryhmän ehdotusta erikoistumiskoulutuksissa suoritettujen opintopisteiden huomioimisesta yliopistojen rahoitusmallissa 1.1.2017 alkaen**. On olennaisen tärkeää, että ehdotus toteutuu. Ehdotusta voisi vielä selkeyttää niiltä osin, miten opintopisteet huomioidaan, millä painoarvolla opintopisteitä arvotetaan, ja millainen rajanveto ja työnjako määritellään esimerkiksi koulutuksen järjestäminen liiketaloudellisena toimintana vs. omakustanteisesti, tai osana rahoitusmalliin kuulumatonta yliopistolista tutkintoa vs. irrallaan tutkintorakenteesta.

Yliopistojen yhteistyönä, aikaisemmin erillisrahoituksella erikoispsykologikoulutusta tuottanut Psykonet-yliopistoverkosto, on ollut kustannustehokas ja uusia toimintatapoja mahdollistava järjestely. Yliopistouudistuksen yhteydessä erikoispsykologikoulutus olisi käytännössä lakannut, jos asetus ei olisi velvoittanut yliopistoja huolehtimaan erikoistumiskoulutuksesta sen jälkeen, kun OKM:n sille osoittama rahoitus loppui. Asetusmuutos muuttaisi nykytilaa olennaisesti. Tarkoituksena ei tule olla hyvin toimivan yliopistojen välisen yhteistyön vaikeuttaminen.

Erikoispsykologikoulutuksen muuttuminen maksulliseksi on vastoin suomalaisen korkeakoulutuksen peruseriaatteita ja opiskelijoiden taloudellista ja alueellista tasa-arvoa. Asetusehdotuksen mukaan koulutus tulisi liian riippuvaiseksi työnantajan maksukyvyistä. Mikäli koulutuksesta tulee maksullinen, on huolehdittava siitä, että se on kohtuuhintaista ja riittävästi subventoitua. Sosiaali- ja terveysministeriö rahoittaa erikoislääkäri- ja erikoishammaslääkärikoulutuksen toteuttamista palvelujärjestelmässä EVO-rahoituksella (erityisvaltionosuus). **Esitämme arvioitavaksi, voisiko erikoispsykologikoulutus olla niiden alojen joukossa, joiden erikoistumiskoulutusta OKM voisi yhteiskunnallisista ja koulutuspoliittisista syistä tukea myös täysimääräisesti, jota mahdollisuutta työryhmä muistiossaan esittää, joko yksinään tai yhdessä STM:n kanssa.**

Riittävän pitkät siirtymäajat

Työryhmän ehdottama siirtymäaika, vuoden 2017 alkuun asti on liian lyhyt. Siirtymäajan tulisikin olla vähintään 6 – 10 vuotta voimassaoloajan alusta lukien. Koulutuksen asema on vakiintunut, ja tällä hetkellä erikoispsykologikoulutuksessa opiskelee noin 300 opiskelijaa. Mikäli koulutuksen sisältöä ja nimikettä muutetaan, vaatii tämä riittävän pitkän siirtymäajan.

Erikoispsykologikoulutuksen tulevaisuuden kehityshaasteet huomioiden mm. yhteiskunnalliset muutokset, palvelurakenteen muutokset, työvoiman riittävyys ja osaaminen

Erikoistumiskoulutusten toivotaan ennakoivan työelämän muutoksia ja auttavan viemään niitä uusimman tiedon pohjalta haluttuun suuntaan. Esimerkiksi neuropsykologeista on monien selvitysten perusteella jo nyt valtava pula kaikissa sairaanhoitopiireissä, isompien kuntien terveydenhuollossa ja Keski- ja Pohjois-Suomessa. Oppilas- ja opiskelijahuoltolain säätämisen myötä kehitys- ja kasvatopsykologian erikoispsykologien tarve kasvaa. Psykologien kasvanut rooli työterveydenhuollossa ja työhyvinvoinnin kehittämisessä vaatii työ- ja organisaatiopsykologian ja terveystieteiden erikoispsykologien määrän lisäämistä. Psykoterapian erikoispsykologikoulutuksen tehtävänä on tuottaa hoitojärjestelmän kehittäjiä ja erityisasiantuntijoita, joita tarvitaan hoitotehtävissä toimivien psykoterapeuttien lisäksi. **Erikoispsykologikoulutuksen volyymi tulee kaksinkertaistaa**, jotta asiakkaiden ja palvelujärjestelmän tarvitsema erityisosaaminen voidaan turvata, ja tapoja lisäyksen toteuttamiseen tulee miettiä.

Volyymin kasvua ei kuitenkaan tule toteuttaa tiedeperustaisuudesta tinkimällä. Tutkintomuotoisuuden poistaminen ja erikoistumisopintojen rajaaminen minimissään 30 opintopisteen laajuisiksi uhkaavat tutkimukseen perustuvaa työtettä, jota korkealaatuiset hoitokäytännöt ja asiakaspalvelu edellyttävät. Nykymuodossaan erikoispsykologikoulutus on 120 opintopisteen laajuinen ja tutkimuksen osa (40 op) on pyritty rakentamaan niin, että se voi toimia väitöskirjan osana. Näin erikoistumiskoulutus tuo perustutkinnon päälle uuden tason eikä vain täydennä perustutkintoa. Asiantuntijuuden syventäminen työryhmän toivomalla tavalla oman alan huippuosaajaksi, edellyttää omakohtaista tiedonhankintaa ja sen vaatimien taitojen kehittämistä. **Esitämme, että koulutuksen toteuttami-**

nen tutkintopohjaisena tulisi jatkossakin olla mahdollista, mikäli yliopistojen yhteistyöelimissä näin päätetään.

Vaikutusten etukäteisarviointi ja korvaavien säädösten valmistelu

Erikoispsykologikoulutuksen lähtökohtana on yliopistojen yhteiskunnallinen palvelutehtävä. On varmistettava ettei erityissäännösten poisto vaaranna koulutuksen tarjontaa, rahoitusta ja laatua. Nykyisten säädösten poistoa ei tule tehdä ennen kuin vaikutusten arviointi tehty ja on laadittu perusteltu esitys korvaavista säädös- ja järjestelmämuutoksista. Psykonet haluaa edelleen toimia yliopistojen keskinäisen yhteistyön elimenä erikoispsykologikoulutusta toteuttaessa. **Ehdotamme myös perustettavaksi työryhmää, joka yhteistyössä Psykonetin kanssa arvioisi muutosten vaikutuksia etukäteen.**

Lisäksi Psykonet - yliopistoverkosto pitää perusteltuna, että tutkintokoulutuksen ja täydennyskoulutuksen rinnalle luotava uusi erikoistumiskoulutusten kokonaisuus pitäisi sisältää myös asetuksen 1120/2010 mukaiset psykoterapeuttikoulutukset.

Psykonet-yliopistoverkoston puolesta,

Psykonetin puheenjohtaja

Laura Hokkanen
Professori
Helsingin yliopisto

Erikoispsykologikoulutuksen puheenjohtaja

Hannele Räihä
Professori
Turun yliopisto

Koordinaattori

Hanna Erola
Turun yliopisto